

➤ Можливість хакерського втручання в електронну базу даних.
Для досягнення більшої ефективності, необхідно зміна структури дистанційного навчання, а саме:

- Введення електронної версії балло-рейтингової системи;
- Застосування практичних відео посібників при проведенні теоретичного курсу;
- Введення продуманої системи тарифів;
- Посилення захисту і контролю над комп'ютерними базами та електронними центрами.

Отже, електронне навчання - це не тимчасове захоплення, але необхідно вже сьогодні піклується про комплексне вирішення перерахованих проблем, створити міжвузівський Центр по оцінці якості електронних курсів, з підготовки викладачів, звернути увагу компаній, що працюють на ринку інформаційних технологій, на проблеми комплексної інформатизації вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Дистанційна освіта – це сучасно // Освіта України.– 2013. - №24.
URL: <http://www.mon.gov.ua/ua/comments/17415-distantsiynenavchannya--tse-suchasno.-gazeta-osvita-ukrayini--24-vid-17.06.2013>;
2. Сатунина А.Е. Электронное обучение: плюсы и минусы// Современные проблемы науки и образования. – 2006. – № 1.

Сільченко М.В.

к.е.н., доцент

*Інститут дистанційних технологій навчання
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана», м. Київ*

ПРОБЛЕМИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ — ЧОМУ ЗНИКАЮТЬ СТУДЕНТИ З ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ

Одним із пріоритетних напрямів освітньої діяльності сучасного університету є діджиталізація освітніх послуг через розширення обсягів та підвищення якості навчання за дистанційною формою, широке використання технологій електронного навчання на денній та заочній формах, організація діджитал-простору інклюзивної освіти через забезпечення інтернет-доступу до освіти осіб з обмеженими фізичними можливостями тощо. Однак, декларування діджиталізації у перспективних планах розвитку університетів, на-

жаль, не відповідає реальному стану речей. І, якщо провідні університети вже майже два десятиріччя ефективно впроваджують технології електронного навчання у освітній процес, забезпечуючи підтримку навчання або власними електронними ресурсами, або використовуючи існуючі платформи дистанційного навчання (Prometeus, Coursera тощо), то впровадження в нашій країні дистанційної форми як окремої форми навчання на даний час практично потерпіло фіаско. І причин тому, на наш погляд, декілька.

По-перше, законодавча база, що регулює систему освіти в Україні, є недосконалою. Так, у «Законі про освіту» дистанційна форма визнається окремою формою організації освітнього процесу [1, ст. 9.1], а у «Законі про вищу освіту» — підвидом заочної [2, ст. 49]. Недосконалим та таким, що не повністю враховує вимоги сьогодення, є Положення про дистанційне навчання [3], а вимоги до ЗВО, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання, затверджені окремим наказом [4], але не є складовою ліцензійних умов та акредитаційних вимог, що забезпечувало б якість освітнього процесу у тому числі і на дистанційній формі з урахуванням її особливостей.

Другою причиною, на наш погляд є те, що організація вступної кампанії на рівні держави практично ігнорує наявність такої форми навчання. Зокрема, два роки поспіль — 2017 та 2018 рр. — у новій системі ЄДЕБО в електронному кабінеті вступника був відсутнім вибір дистанційної форми навчання, а в цьому році її можна було обрати, лише перейшовши певний ЗВО. Також, в інформаційних системах, які пов'язані з перебігом вступної кампанії (ЄДЕБО, Вступ.ОСВІТА.UA, ABIT-POISK.ORG.UA, Інформаційна система «Конкурс»), занадто складно знайти ЗВО, в яких офіційно реалізована дистанційна форма. Це спричиняє і низьку поінформованість абітурієнтів та їх батьків, і відповідне ставлення до дистанційної форми як на рівні державних органів, так і на рівні самих ЗВО.

Як наслідок перших двох причин — офіційно надають освітні послуги за дистанційною формою навчання лише п'ять ЗВО України [табл. 1], хоча у 2015 році їх було одинадцять. Водночас, інтернет-пошук таких закладів та аналіз їх вебсайтів свідчить, що є заклади, студенти яких фактично навчаються у дистанційному форматі, але юридично вони є студентами денної чи заочної форми.

Кількість осіб, які вступили у 2019 році на дистанційну форму навчання, конкурс та міра виконання ліцензійного обсягу наведені у табл. 1 та проілюстровані на рис. 1. та рис. 2.

Таблиця 1.

**Результати вступної кампанії 2019 року — дистанційна
форма навчання***

	Ліцен- зійний обсяг (ЛО)	К-сть поданих заяв (заяв)	К-сть абі- турієнтів зі статусом «до нака- зу» (д/нак)	Кон- курс (кнкрс)	Виконан- ня ліцензії (в/ліц)
Вступ на ОКР «Бакалавр» на базі ПЗСО					
Державний вищий навчальний заклад "Київський націо- нальний економіч- ний університет імені Вадима Геть- мана" (КНЕУ)	68	113	33	1,7	49%
Вищий навчальний заклад "Універси- тет економіки та права "КРОК" (КРОК)	132	54	8	0,4	6%
Університет держа- вної фіскальної служби України (УДФСУ)	85	6	4	0,1	5%
Вступ на ОКР «Магістр»					
Державний вищий навчальний заклад "Київський націо- нальний економіч- ний університет імені Вадима Геть- мана" (КНЕУ)	60	14	5	0,2	8%
Вищий навчальний заклад "Універси- тет економіки та права "КРОК" (КРОК)	200	7	1	0,0	1%
Хмельницький національний уні- верситет (ХНУ)	176	42	20	0,2	11%
Приватний вищий навчальний заклад "Київський універси- тет культури" (КУК)	385	38	25	0,1	6%

*За даними сайту <https://vstup.osvita.ua>

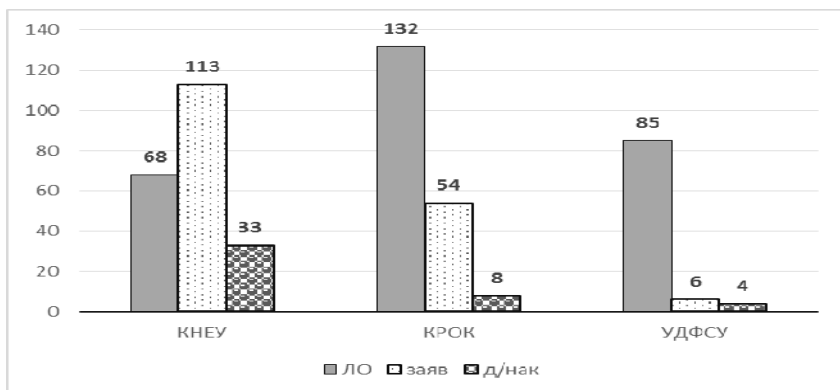

Рис. 1. Співвідношення ліцензійного обсягу, кількості заяв та кількості зарахованих абітурієнтів за дистанційною формою на ОКР «Бакалавр»

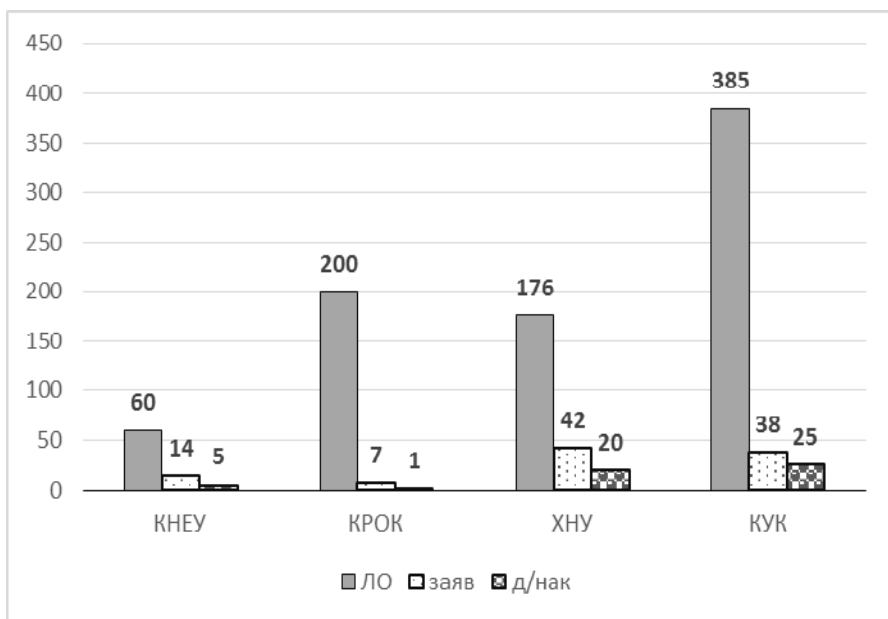

Рис. 2. Співвідношення ліцензійного обсягу, кількості заяв та кількості зарахованих абітурієнтів за дистанційною формою на ОКР «Магістр»

Очевидно, що зацікавленість з боку абітурієнтів у дистанційній формі навчання в Україні в цілому є занадто низькою, щоб взагалі

можна було б робити якісь змістовні аналітичні висновки, однак відносні показники якості вступної кампанії (конкурс та виконання ліцензії) свідчать, що на бакалаврському рівні перевагу має ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана», а на магістерському — ХНУ.

Третьою причиною є специфічність контингенту осіб, які є потенційними споживачами освітніх послуг за дистанційною формою [рис. 3].

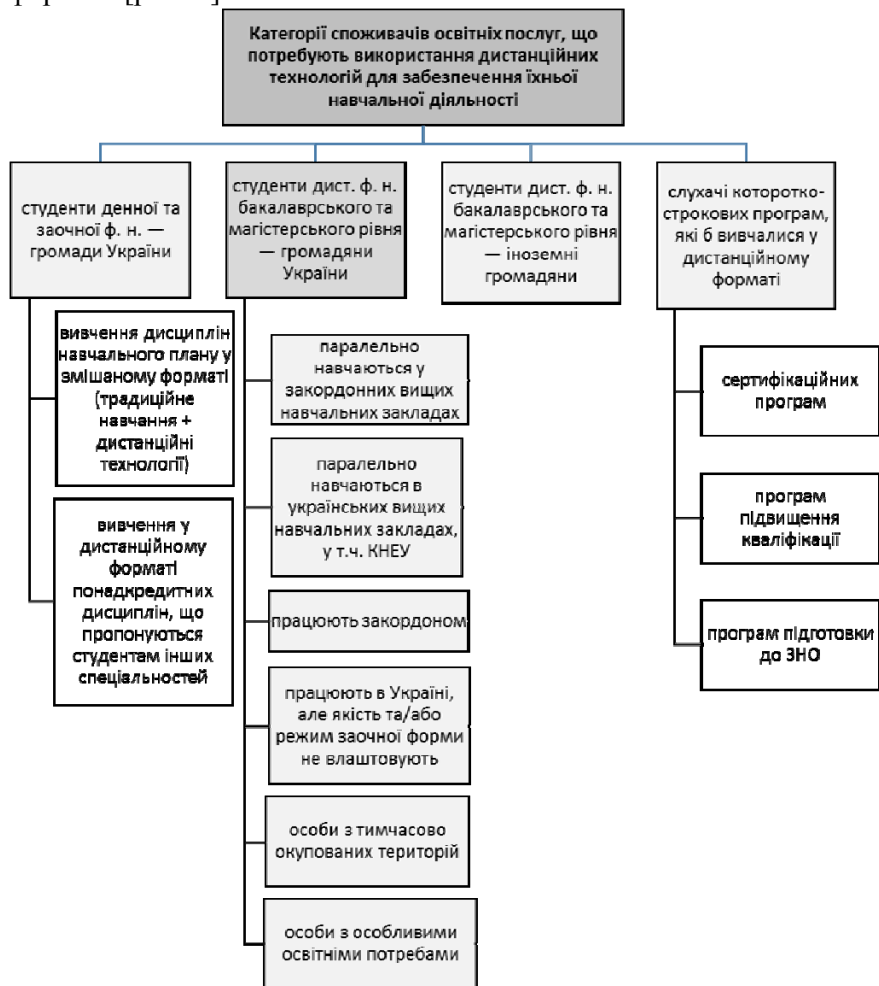

Рис. 3. Контингент споживачів освітніх послуг у дистанційному форматі

Очевидно, що питома вага таких осіб — тих, хто паралельно навчається на денній формі в інших українських та закордонних ЗВО, тих, хто паралельно працює в Україні чи закордоном, осіб з тимчасово окупованих територій та анексованого Криму, осіб з обмеженими можливостями — серед абітурієнтів є незначною, а низька поінформованість, про яку раніше згадувалось, ще значніше погіршує ситуацію з набором.

Якщо досліджувати на прикладі КНЕУ структуру вступників, то можна побачити, що якщо в рік першого набору усі абітурієнти планували паралельно навчатись за кордоном, то з кожним роком частка тих вступників, хто паралельно працює або навчається в Україні значно збільшується [рис. 4].

Рис. 4. Причини, які спонукають абітурієнтів обирати дистанційну форму навчання*

*За результатами опитування за допомогою Google-форми, <https://docs.google.com/>

Також у загальній структурі студентів дистанційної форми навчання з кожним роком збільшується частка тих, хто переводиться з денної та заочної форм навчання [рис. 5]. Це пов'язано з тим, що такі студенти зазвичай починають працювати за спеціальністю і тому не мають можливості відвідувати аудиторні заняття, подекуди, навіть, у режимі заочної форми.

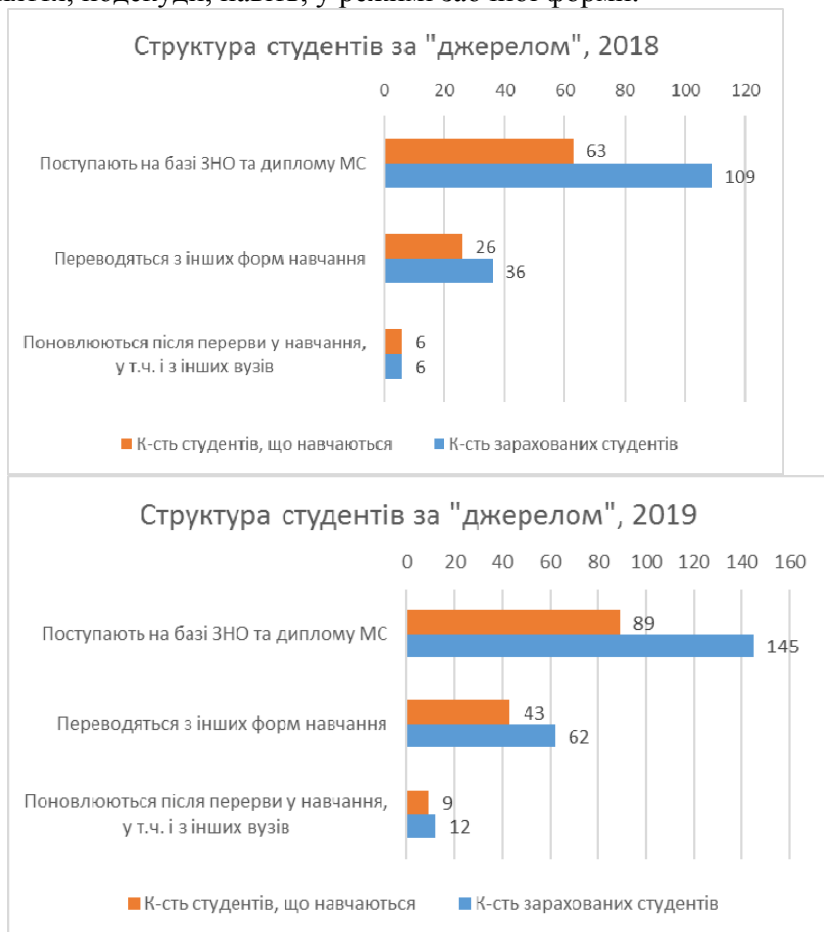

Рис. 5. Аналіз шляхів зарахування студентів на дистанційну форму навчання

Також ця категорія студентів більш свідомо обирає дистанційну форму, тому є більш умотивованими до навчання, що підтверджує те, що відсоток відрахованих таких студентів є значно нижчим, ніж серед студентів, що ступили після 11 класу.

В зв'язку з цим нами було досліджено питання відратування студентів дистанційної форми навчання. Зазвичай, відсоток слухачів, що завершили навчання на відкритих он-лайн курсах коливається в межах від 2,5% до 30% (Кухаренко В., Харківський політехнічний інститут, обговорення на IV-й міжнародній науково-практичній конференції MoodleMoot Ukraine 2016), для он-лайн курсів Prometheus середній показник складає 7% (виступ Примаченко І. перед студентами КНЕУ). Усі дослідження з цього приводу та опитування студентів, яких відратують з КНЕУ, причиною називають не неуспішність, а низьку мотивацію (курс не цікавий або не корисний), низьку самотивацію та (для дистанційної форми в КНЕУ) об'єктивну неможливість поєднувати навчання за дистанційною формою та навчання / роботу в Україні чи за кордоном. І якщо усунення останньої причини засобами КНЕУ неможливе, то над самими курсами та їх поліпшенням щодо якості навчання викладачі працюють постійно, в наслідок чого відсоток відратованих студентів зменшується [рис. 6].

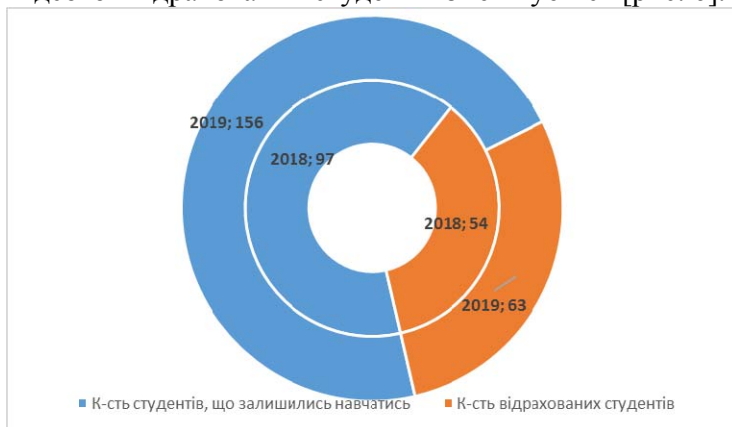

Рис. 6. Аналіз контингенту дистанційної форми: співвідношення студентів, які навчаються та завершили навчання, та відратованих студентів

Також статистика свідчить, що швидко відраховуються студенти, які усвідомлюють, що їм або складно поєднувати навчання в двох університетах, або навчання і роботу, або складно навчатись в дистанційному режимі (розраховували на легкий спосіб отримати диплом) [рис. 7].

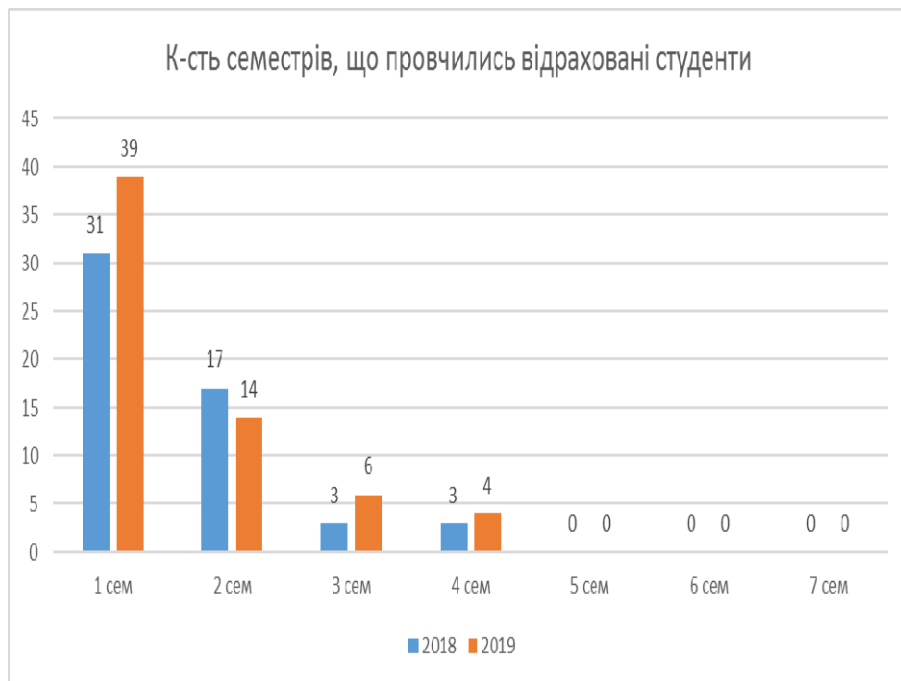

Рис. 7. Аналіз тривалості навчання відрахованих студентів дистанційної форми

На підставі проведеного аналізу, можемо зробити висновок, що підвищити кількість студентів, що навчаються за дистанційною формою, та запобігти відтоку студентів можна шляхом:

— на державному рівні — шляхом унормування законодавчих актів, що регулюють дистанційну форму навчання, виокремлення її в окрему форму в Законі про вищу освіту,

формування вимог до ЗВО щодо готовності надавати освітні послуги за дистанційною формою (наявність програмного забезпечення) в Ліцензійних умовах провадження освітньої діяльності та Положенні про акредитацію освітніх програм, організація вступної кампанії з урахуванням дистанційної форми, узаконення можливості навчання на дистанційній формі за індивідуальним графіком, за якого швидкість опанування кредитів може бути швидшою чи повільнішою у встановлених межах (навчання на бакалавраті може тривати не чотири роки, а, наприклад, від трьох до п'яти)

— на рівні університетів — шляхом виведення з тіні ЗВО, які по суті навчають за дистанційною формою, замаскованою під денну або заочну, шляхом проведення ефективної профорієнтаційної роботи та вступної кампанії, шляхом формування комплексу документів, які регламентують дистанційну форму навчання в ЗВО, використання технологій електронного навчання в освітньому процесі та розробку дистанційних курсів, шляхом організації за допомогою дистанційної форми паралельного здобуття студентами другої вищої освіти у своєму ЗВО, шляхом підвищення якості освітнього процесу за дистанційною формою системною, у тому числі, матеріальною підтримкою розробок викладачами дистанційних курсів в сучасних системах управління навчальним контентом, створенням сучасних лабораторій для розробки відеоматеріалів та інших засобів візуалізації навчального матеріалу, шляхом сертифікації дистанційних курсів тощо.

— на рівні викладачів — шляхом відповідального ставлення до розробки та наповнення дистанційних курсів відповідно до Уніфікованих вимог, а також активної поточної роботи зі студентами протягом вивчення дисциплін.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» від 5.09.2017 № 2145-VIII.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 р. № 1556-VII.
3. Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України за № 466 від 25 квітня 2013 р.
4. Вимоги до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями», затверджені наказом Міністерства освіти і науки України за № 1518 від 30 жовтня 2013 р.
5. Колот, А.М., Формування електронного освітнього простору університету — досвід, проблеми, перспективи / [Текст] А.М. Колот, М.В. Сільченко // Зб. мат. Національної наук.-метод. конф. «Цифрова економіка», КНЕУ, : 4–5 жовтня 2018 р., м. Київ. — К.: КНЕУ, 2018. — С. 189—194.
6. Сільченко, М.В. Особливості організації освітнього процесу за дистанційною формою в ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» [Текст] / М.В. Сільченко, Ю.М. Красюк // Четверта міжнародна науково-практична конференція «MoodleMoot Ukraine 2016. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle». (Київ, КНУБА, 19—20 травня 2016 р.): тези доповідей. — К.: КНУБА, 2016. — С. 16.
7. Сільченко, М.В. Дистанційна освіта у системі розвитку освітньої діяльності університету [Електронний ресурс] / М.В. Сільченко // Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті: зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. за міжнар. участю (Київ, 2—3 бер. 2016 р.) / — К.: КНЕУ, 2016. — С.40—42. — Режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/teaching_department/ZbD196rnik_tez_konf_erencD196D197_Studentocentrizm_2016.